

MedlemsNytt för Riksförbundet

Finska Krigsbarn

Årgång 12

Nr 2 2007

Känns backen igen? Trädet?

Ni som sett filmen "Den bästa av mödrar" känner förstås igen både backen och trädet där uppe nära krönet.

Det var där de centrala scenerna spelades in.

Maria Lundqvist, som spelade fostermamman Signe, guidade och berättade om filminspelningarna för närmare tvåhundra krigsbarn under Riksmötet i Skåne.

Ett populärt inslag i det fullmatade programmet, ja en av de absoluta höjdpunkterna.

Minnesceremonin på Nya kyrkogården i Lövestad blev också minnesvärd. Bland dem som hedrade den finlandsvillige Nils Gunnar Hanssons minne fanns det krigsbarn som senare kom att adopteras av familjen.

Sidorna 5, 6, 7, 8, 9 och Sista!

Maria Lundqvist och förbundsordföranden Matts Imhagen vid Hammars backar i Käseberga.

Foto: Kai Rosnell

En viktig uppgift återstår för Olli Wåger: att finna upplysningar om sin far.

Foto: Kai Rosnell

TV-dokumentär om Olli Wåger

Han kom till Sverige som krigsbarn utan minnen av sitt tidigare liv. Han adopterades och växte upp som vilket barn som helst.

Inte förrän i tonåren fick Olli Wåger veta att han kanske hade en mor i livet i Finland.

Han reste dit – och fann henne.

Men kontakten bröts och inte förrän för ett par år sedan reste han åter till Åbo för att en sista gång hälsa på sin åldriga mor.

Till hösten ska han göra en ny resa till Finland, denna gång tillsammans med Hälsingegruppen. Ett svenskt TV-team följer med för att göra en dokumentär om Olli Wågers öde.

Sidorna 4-5.

Organisationsnummer: 878001-7862

Från redaktionen

Succé, skulle man kunna säga om krigsbarnsdagarna i Skåne. Jag tror det var rekord för ett Riksmöte när det gäller deltagarantal. Fler än 254 har vi nog inte varit samlade på en gång förutom i Haparanda i april 2005. Men det var en helt annan historia.

Detta nummer domineras av reportage från träffen i Höör. Vår förhoppning är att det intresserar även er som inte var med där. Kanske upptäcker ni att ni missat något?

Det var starka upplevelser, inte bara för oss krigsbarn. **Maria Lundqvist**, som guidade oss vid Hammars backar där "Den bästa av mödrar" spelades in, hälsar att det var en mycket omtumlande dag även för henne.

Som redaktör för en sådan här tidning (på tionde året nu!) kommer man i kontakt med många skiftande öden, både lyckliga och tragiska. Det är anmärkningsvärt att många av de adopterade krigsbarnen har så starka och kontroversiella berättelser och minnen att förmedla.

Även om många av dem fick det mycket bra i Sverige finns det under ytan en hel del bitterhet som följt dem genom livet.

Vi berättar om **Olli Wåger** som först i tonåren fick sin misstanke bekräftad: att han var adopterad från Finland. För mig känns det nästan brottsligt att adoptivföräldrarna undanhöll sanningen för honom så länge.

När han äntligen, för några år sedan, fick träffa sin gamla mor var det för sent att få svar på hans viktigaste fråga: vem var min far? Ett namn räcker inte för att identifiera honom.

Vi har en ambition att gå igenom all den krigsbarnslitteratur som producerats under årens lopp. Men det är bara att inse att det klarar vi nog inte, för det produceras ständigt nya böcker i detta ämne som berör oss så starkt.

Vi försöker i alla fall: fyra böcker behandlas denna gång, alla relativt färska.

Så noterar vi att Finlands krigsveteraner får tillbaka sitt förlorade finska medborgarskap gratis. Vi missunnar dem inte denna förmån. Men varför inte även krigsbarnen, som ofta helt oförskyllt förlorade sitt medborgarskap?

Blev vi bortglömda igen?

Kai Rosnell, chefredaktör
kai.rosnell@comhem.se

Detta nummer av MedlemsNytt är tryckt hos
Knivsta Tryckeri AB, Knivsta, i juni 2007..

I detta nummer: sidan

Från redaktionen	2
Ordföranden har ordet	3
Motioner till Utlandsfinländarparlamentet	3
Olli Wågers historia	4-5
Reportage från Frostavallen	6-7
Maria Lundqvist blev hedersmedlem	8
Drömresan från Rovaniemi	9
"Holo Painens" hjältedåd	10
Nya böcker: Matti Höök.	11
Finnkampen och Svinalängorna	12
Sov gott...suukot, Finnepiggen	13
Medaljerna igen	14
Info RFK och lokalföreningarna	15
Krigsbarnen hedrade stupad hjälte	16

Grafik: Bo Jonzon

Utgivning

Nästa nummer av MedlemsNytt utkommer i början av september 2007 (deadline 20 augusti), därefter början av december.

Direktanslutna till RFK

Medlemsavgiften för direktanslutning till RFK är 150 kr. per år. Tidningen ingår i priset.

Prenumeration

Årsprenumeration SEK 100:-- (för icke-medlemmar) till RFK:s pg 424 54 97 - 5.

I Finland (och övriga världen) 14 Euro till Kai Rosnell, bankkonto (Porin Osuuspankki) 570081 476 212, eller RFK:s konto ovan. **Glöm inte ange namn, adress och vad betalningen avser.**

Meddela adressändring!

Redaktionen för MedlemsNytt:

Matts Imhagen, ansvarig utgivare, Lundmansg. 11 B, 761 45 Norrtälje. Tel: 0176-12029.

E-post: matts_imhagen@hotmail.com

Kai Rosnell, chefredaktör (redigering, layout), Köllängsv. 10, 741 42 Knivsta. Tel: 018-380009.

E-post: kai.rosnell@comhem.se

Doris (Gui) Emanuelsson, Mjölnerbacken 15, 4 tr, 174 48 Sundbyberg. Tel: 08-7333187.

E-post: gui.sture@bredband.net

Pentti Käppi, Östra Skansg. 10, 413 02 Göteborg. Tel: 031-291688. E-post: pentti.kappi@telia.com

Tapani Rossi, Frejgatan 3 D, 243 34 Höör. Tel: 0413-24236. E-post: tapani@rossi.se

Riksförbundets hemsida: www.krigsbarn.se

— Ordföranden har ordet: —

Norrtälje i maj 2007

254 – så många var vi vid Riksmötet i Frostavallen, Skåne.

Från vårt fosterland Finland kom tre bussar med krigsbarnssyskon. En buss kom från finska Lappland som kört in via Haparanda och ner genom hela vårt avlånga land. (Som du ser har jag inte släppt Finland som fosterland och ser även Sverige som mitt land. Det är inte kluvenhet utan rikedom att "äga" två länder.)

Fredagen åkte vi buss till Nya kyrkogården i Lövestad med ceremoni vid finlandsvillige **Nils Gunnar Hanssons** grav. Färden fortsatte sedan med "mamma Signe", **Maria Lundqvist**, till några inspelningsplatser för filmen "Den bästa av mödrar". Maria berättade om filminspelningen och det som jag kommer att komma ihåg var *Signes backe*, med brevlådan och där Signe först mötte Eero. Mjölkpallen från filminspelningen stod på plats enkom för vårt besök.

Dagarna på Frostavallen gick fort och så är det när man är i goda vänners sällskap och med bra program.

En början till en tradition som togs upp förra året i Kungälv med barn till krigsbarn som berättar om att vara just barn till ett krigsbarn tog **Jean Cronstedt** fasta på (Jean säger att jag hade "beordrat" en fortsättning) och hade bjudit in barnbarn till krigsbarn. Ett alldeles särskilt tack till er; **Hanna, Leopold** och **Jimmy** för att ni ställde upp och delade med er av era erfarenheter att vara barnbarn till ett krigsbarn.

Tack till arbetsgruppen som slitit med alla förberedelser och arrangemangen till Riksmötet; **Jean Cronstedt, Tapani Rossi** (ledarduon), **Veikko Bern, Marjatta Sjöholm, Leena Strömberg, Keijo Yndén, Annikki Nilsson** med flera!

Årsmötet omvalde mig till ordförande ytterligare ett år.

Med de ledamöter och ersättare ni valt till riksstyrelsen ser jag fram mot ännu ett intressant år i arbete för er kära medlemmar.

Tack för förtroendet!

Läs mera om Riksmötet på annan plats i tidningen. Läs även på hemsidan www.krigsbarn.se där även årsmötesprotokoll kommer att läggas in.

Haparandaprojektets ekonomi redovisades vid Riksmötet i Kungälv i fjol. Under året 2006 har projektets ekonomi belastats av utgifter i samband med besök i Helsingfors den 16 februari hos president **Tarja Halonen**, se Medlemsnytt 1/2006, och den 21 mars med audiens hos kung **Carl XVI Gustaf**, se Medlemsnytt 2/2006. Vid tillfällena överlämnades krigsbarnsstatyett *Ero*.

En krigsbarnsstatyett ämnad för **Stig Ramel**, Nobelstiftelsens tidigare ordförande, överlämnades till Stig Ramels fru, som tack för Stig Ramels kontakter med olika fonder för finansieringen av Haparandaprojektet. Stig Ramel avled några veckor före datum när överlämnandet skulle ske.

Haparandaprojektet har ett överskott som kommer från deltagaravgifterna. Styrelsen beslutade att överskottet går till våra föreningar och medlemmarna i form av bidrag med ett grundbelopp samt ett belopp per föreningsmedlem i samband med förenings 15-årsjubileum eller motsvarande. Överskottet går även tillbaka till medlemmarna i form av oförändrad medlemsavgift.

Jag önskar er alla en riktigt skön sommar, en sån där sommar vi minns från barndomsåren, efter kriget, då det var varmt och soligt.

Matts

Tre motioner till Utlandsfinländarparlamentet

Riksförbundets årsmöte på Frostavallen förlöpte smidigt med Börje Dahl som ordförande. Matts Imhagen återvaldes enhälligt som förbundsordförande.

Fyra motioner hade inlämnats.

Soile Lingmans förslag att utreda ett gemensamt äldreboende för

krigsbarn hänsköts till Stockholmsföreningen för en första utredning.

Gävle-Dala hade motionerat om möjligheterna till rehabilitering för finska krigsbarn. Årsmötet beslöt att RFK lämnar en motion till Utlandsfinländarparlamentet (UFP), som samlas i Helsingfors 10-11 september

i höst till session.

Mellansverige motionerade om de höga avgifterna för arkivsökning i Finland. Årsmötet beslöt att lämna en motion till UFP för att slopa eller minska kostnaderna när krigsbarn letar efter sina uppgifter i arkiven.

Gävle-Dala motionerade om slopande av avgiften för krigsbarn för att återfå sitt finska medborgarskap. Beslöt att lämna en motion till UFP även i detta ärende.

Det har visat sig att krigsveteranerna har fått total avgiftsbefrielse när de vill återfå sitt finska medborgarskap, något som inte kom fram vid årsmötet. Därför kommer motionen att få en delvis annan utformning än den där föreslagna.

Kai Rosnell

Foto: Doris Emanuelsson.

Två förbundsordförande, Matts Imhagen och Brita Stenius Aarniala, med Jean Cronstedt, ordförande för Sydsveriges finska krigsbarn.

Ingen nämnde för Olli Wåger att han adopterats från Finland

Toivo Olavi Loponen var två och ett halvt år när han skickades till Sverige 1944. Han kom till folkskollärare **Ernst Wåger** och hans hustru i Ovanåker och förvandlades snabbt till **Olli Wåger**.

– Jag minns att jag skrek ”bomba, bomba” så fort det kom ett flygplan. Men det är också allt jag minns från den första tiden.

– Dom berättade aldrig för mig vem jag var, de låtsades att jag var deras egen son, säger Olli.

Det var inte förrän i 14-15-årsåldern som han kom på sitt ursprung.

– Då var jag sedan länge adopterad, men det visste jag heller inte om.

“Faderlös”

– Jag var lite nyfiken, rotade i lådorna bland gamla papper och upptäckte ett dokument med namnet Toivo Olavi Loponen, mor **Laila Terttu**, och ordet ”faderlös”. Då började jag misstänka att det handlade om mig.

När han var 18 år började han forska på allvar efter sitt ursprung. Han skrev ett brev till den gamla adressen han funnit på dokumentet, och han fick svar – av sin mor.

Mormor öppnade

Tillsammans med en annan lärare på skolan som kunde finska reste han till Åbo och knackade på: hans mormor öppnade!

Ett telefonsamtal, och så kom hans mor också. Han fick vara ensam med henne en hel vecka, men de kunde inte tala ordentligt med varandra.

Det blev i alla fall kontakt, brev, julklappar.

Tillsammans med **Väinö Helgesson**, en svensk kamrat med finskt förnamn, besökte han sin mors nya familj en hel vecka, hennes nye man och deras dotter **Riitta**.

Kontakten bröts

Sedan sinade kontakten.

– Det blev helt tyst, säger Olli. OK, tänkte jag, om de inte vill ha kontakt så...

Ären gick, Olli bildade familj, arbetade (fasadputs), och var lycklig

Olli Wåger växte upp i tron att han var sina ”föräldrars” biologiske son.

med sin fru **Britt** och döttrarna **Ulrika** och **Catarina**.

När han för några år sedan hörde talas om en förening för krigsbarn gick han med. Han kom att tänka på sin gamla mor, undrade vad som hänt henne, han hade inte hört någonting, inte ett dödsbud heller.

Eine Wahlgren i krigsbarnsföreningen i Åbo fick i uppdrag att försöka ta reda på moderns öde. Hon hittade henne på ett ålderdomshem och utlovade ett besök av sonen.

Ett sista besök

Sommaren 2005 reste Olli med dottern Ulrika till Åbo.

– Hon var helt blind, satt i rullstol, men var helt klar i huvudet. Det var underbart att träffa henne, Eine Wahlgren fungerade som tolk för oss. Jag fick höra att mor hade frågat varje dag att ”kommer inte Olavi snart” – hon levde bara för att få träffa mig igen.

Två månader senare var hon död.

Ollis halvsysster Riitta hade också dött, men han fick träffa hennes dotter och dotterson **Sami**, en kontakt som fortfarande består.

– Det är ju de enda släktingar jag har i livet, förklarar Olli.

Ämnet var tabu

Barndomen i Sverige hade varit relativt sorglös. I skolan var det många andra finska krigsbarn, men ingen tänkte på det, ingen talade om det. I bottenvåningen i huset där Wågers bodde fanns ett annat krigsbarn, **Armo Airaksinen**. Inte ens de tänkte på varandra som krigsbarn eller landsmän.

(Armo heter numera **Christer Faberstedt** och är en av de drivande krafterna i krigsbarnsföreningens Hälsingegrupp.)

Dramatiskt självmord

När Olli var tio år inträffade en dramatisk händelse: hans adoptivmor dränkte sig. Olli hjälpte till att bärga kroppen. Hon efterlämnade ett brev att hon ”orkade inte längre”.

– Hon hade haft svåra ryggsmärtor länge, kanske hon syftade på det, funderar Olli.

Ernst Wåger gifte snart om sig, men inte heller styvmormor berättade

forts på nästa sida →

De kände igen sig på utställningsbilderna!

Eine Manninen strålar av glädje när hon finner ett foto på herrgården där hon vistades som krigsbarn.

Foto: Kai Rosnell

– Där uppe, i hörnrummet, bodde jag som krigsbarn!

Eine Manninen från Kemi hade knappt hunnit in på Frostavallen förrän hon fick syn på fotoutställningen som **Tapani Rossi** arrangerat runt om i lokalerna. Och på en vägg fann hon fotot av herrgården på Voxna Bruk där hon vistades tillsammans med två yngre bröder och en hel del andra finska barn.

– Jag fick gå i skola där, lärde mig en finsk vårsång utantill, ”Kevätlaulu”, säger Eine och sjunger hela sången.

– Där fick jag använda ett elstrykjärn för första gången.

Jag strök personalens dukar, till musik. De hade haft en fest kvällen innan och glömt en skiva på grammofontallriken. På så sätt lärde jag mig ”Johanssons boogie-woogie-vals.

Det var inte bara Eine Manninen som kände igen sig på fotona. **Raili Puhakka-Mäkinen** fann ett foto på sig själv som barn! Och ytterligare några kände igen sig eller sina syskon.

– Det var meningen med utställningen, kommenterade Tapani.

Han hade också samlat 27 berättelser eller uppsatser som låg spridda i rummen för läsning ”på lediga stunder” vilket blev mycket uppskattat.

Tapani Rossi berättade i ett föredrag om sin forskning om alla de barnhem för finska barn, mer eller mindre tillfälliga, som växte upp eftersom fosterhemmen inte räckte till. Det var genomgångshem, karantäner, sjukhem, barnhem, konvalescenthem, t o m hem för svårhanterliga barn.

– Mellan 12 000 och 14 000 finska barn har vistats längre eller kortare tid på barnhem här, berättade Tapani. Hälften av dessa blev utgallrade från friska barntransporter, barn som läkarundersökningen visade var sjuka fast de själva inte visste om det.

Tapani planerar att publicera resultatet av sina barnhemsforskningar i bokform. Vi väntar med spänning.

Kai Rosnell

Olli Wåger:

Nu letar han efter sin far

forts från föregående sida

något för Olli om hans bakgrund. Deras förtegenhet är svårförklarlig, framför allt som det i direktiven från Hjälpkommittén för Finlands barn framhölls att man alltid måste förklara för barnen att de hade sina riktiga föräldrar i Finland och att de skulle resa tillbaka dit när kriget var över.

Vem var min far?

Föräldrar? Sin mor fick Olli träffa, men vart tog hans far vägen? Vem var han?

– Det återstår att ta reda på, säger Olli.

Men det är inte lätt.

Ollis mor Laila hade arbetat på ett varuhus i Åbo. Där träffade hon **Toivo Nieminen** som jobbade på en annan avdelning i varuhuset. De blev ett par och planerade att gifta sig när Toivo blev inkallad i början av fortsättningskriget, i juni 1941. Då väntade Laila redan sitt första barn.

Men när sonen Toivo Olavi (Toivo efter fadern) föddes 29 januari 1942 hade Toivo nyligen stupat.

Saknas i listorna

Laila sköter om gossen på egen hand, han får vistas på ett mödra/barnhem dit Laila kommer på arbetsrasterna för att amma honom. Den 3 juni 1944 skickas han till Sverige, två år och fyra månader gammal.

Men det är något som inte stämmer. På listorna över stupade finska soldater finns ingen Toivo Nieminen som stämmer in på Ollis far.

Hur ska man då få veta något om honom, och vilket genetiskt arv Olli har efter sin far?

Kanske kyrkböckerna, dopboken eller dåtidens befolkningsregister har några uppgifter?

TV-dokumentär

Olli Wågers historia kommer att bli temat för en dokumentär i svensk TV. En grupp krigsbarn från Häl-

singegruppen, 25 personer i buss, ska göra en Finlandsresa med start 27 augusti och följs av ett TV-team.

Resan sponsras av kommunerna Ljusdal, Ovanåker, Bollnäs och Söderhamn.

Text och foto: Kai Rosnell

Suverän jubileumsträff i Skåne

Skåne var verkligen som vackrast när Sydsveriges Finska Krigsbarn tog emot 254 gäster till krigsbarnsmötet på Frostavallen 18-20 maj. Det blev en lyckad träff med ett fullmatat och givande program som tjuvstartade på fredagen med en bussutflykt.

Vi fick vara med om en gripande ceremoni vid finlandsfrivillige **Nils Gunnar Hanssons** grav i Lövestad, och besökte sedan den centrala inspelningsplatsen för "Den bästa av mödrar" med populär och sakkunnig guidning av henne själv, d v s **Maria Lundqvist** (se separata artiklar!).

Välkomsthälsningar inledde lördagsprogrammet. Kommunalrådet **Pehr-Ove Pehrsson** fick applåder för sina finska ord och det borde **Jean Cronstedt** också fått – han har lärt sig en utmärkt finska med åren.

Matts Imhagen gav en kort historik över Riksförbundets 15 år (med hjälp av **Pirkko Ahlin** och **Leila Ulvemo**). **Rauni Jansers** finska dikter (av **Eeva Kilpi** och **Elmer Diktonius**) kan knappast framföras bättre, och **Marjatta Sjöholms** svenska versioner kompletterade utmärkt.

Värdefullt material

Marianne Larsen, född i Viborg med svenska som modersmål, var krigsbarn i Sverige ett par vändor men har gjort sig känd som expert på "finnebørn" i Danmark. Sedan hon flyttade dit 1952 har hon forskat i ämnet.

Leopold Cronstedt-Colt, Hanna Strömgren och Jimmy Holst hade intressanta synpunkter på detta att vara barnbarn till krigsbarn.

Hon berättade att hon har ett kartotek över alla de 3 874 finska barn som hamnade i Danmark, ett mycket värdefullt material eftersom de officiella dokumenten på de danska arkiven brändes för att inte hamna i tyska händer sedan Finland brutit med Tyskland.

– Jag har personligen haft kontakt med cirka 1 200 finska barn i Danmark, berättade hon.

Märkliga siffror

Hon undrade också hur man kan få krigsbarnens antal till över 70 000.

– Det var cirka 4 000 i Danmark och lika många i Sverige, påstod hon.

Det måste vara en missuppfattning, siffrorna stämmer inte ens om hon syftade enbart på vinterkriget antal. (Jag har för avsikt att återkomma till Marianne Larsen och hennes forskning.)

forts på nästa sida →

En del av auditoriet på Frostavallen. Längst fram från vänster känner vi igen Raija Rikkonen, Marianne Larsen och Leila Ulvemo.

Stående ovationer för en finlandsveteran

forts från föregående sida

Historiska lärdomar

”Samtalet” med tre barnbarn till krigsbarn blev lite stelt med delvis förberedda svar, men gav ändå mersmak. Alla tre, **Jimmy Holst**, **Hanna Strömgren** och **Leopold Cronstedt-Colt**, betonade vikten av att föra berättelserna vidare. Jimmy som ska bli historielärare har märkt att ungdomars kunskap om nutidshistoria är bristfällig: ämnet lider av tidsbrist.

Det är ju naturligt: historieämnet växer med ett år varje år...

Filmen ”Den bästa av mödrar” hade hjälpt de tre att riktigt inse vad det innebar att vara krigsbarn.

De finska sångerna framförda av **Teija Hedin** och **Heidi Kärkkäinen** uppskattades livligt.

Fredsvillkoren

Vår gamle vän **Orvar Nilsson**, finlandsfrivillig både under vinterkriget och fortsättningskriget, berättade om sina upplevelser: både dramatiskt och ruskigt.

– Många av oss blev förskräckta över de hårda fredsvillkoren efter vinterkriget och svor dyrt att komma igen om ryssarna skulle försöka en gång till att ta Finland, sa han, och han är fortfarande av den åsikten att fredsvillkoren var orimligt hårda och orättfärdiga.

Stående applåder

– Vi kommer alltid att stödja detta folk och detta land som blivit vårt andra

hemland, i ord och handling, löd hans sista dagorder till resterna av hans förband.

Han tackades med en lång stående applåd.

Tapani Rossi berättade engagerat om ”finska barn på svenska barnhem”, ett ämne som han ägnat flera år av forskning. (Se också artikel om utställningen.)

Festmiddagen (med hjort eller lax) kryddades av en del tal och musik. Den vackra folkdräkten (från Kuortane) som utgjorde huvudvinsten gick till **Airi Tägtström**, Borlänge, född i Sortavala i Karelen. Hon var med redan för 15 år sedan när föreningen bildades och har aldrig vunnit något förut...

Skarp kritik

Söndag förmiddag berättade **Antero Valkama** på sitt speciella sätt om sina två mödrar – mycket rörande.

Brita Stenius Aarniala avslutade programmet med en föreläsning om ”människans modersmål” (publiceras förhoppningsvis i nästa nummer av MN). Hon formulerade en skarp kritik mot myndigheterna i Finland som underlätit att ta vara på den resurs som de återvändande finska krigsbarnen hade med sig hem gratis: kunskaperna i svenska.

Finland var helt oförberett på språkproblematiken, eller brydde sig inte!

– Det tvåspråkiga Finland tar hem tiotusentals svenskspråkiga barn, och

Teija Hedin och Heidi Kärkkäinen förnöjde oss med välkända finska sånger.

gör absolut ingenting för att hjälpa och stödja dessa barn och deras familjer. Något som kunde blivit en ovärderlig resurs, får i stället bli ytterligare en börda och ett problem för de redan hårt prövade barnen och deras familjer, sa Brita Stenius Aarniala stillsamt.

För mig kändes det som ett åsknedslag! Det är första gången jag hör denna kritik formulerad och framförd på detta sätt.

Det var inte en dag för tidigt!

Gävleborg nästa

En del uppvaktningar, korta tal (bl a av **Kai Palomäki Schmidt**, Danmark) och njutbar dragspelsmusik avslutade programmet, och efter lunchen skingrades vi.

Nu står vi oss till nästa gång! Riksmötet nästa år arrangeras av Gävle-Dala lokalförening, troligen i Gävle. Och i Tammerfors arrangeras en krigsbarnsträff i slutet av augusti eller början av september 2008.

Text och foto: Kai Rosnell

Airi Tägtström var glad över sin finska folkdräkt även om den inte är karelsk.

Rauni Janser och Marjatta Sjöholm framförde dikter med djup inlevelse.

Maria Lundqvist blev hedersmedlem

–Trädet längst uppe i backen trodde jag var planterat bara för filmen, berättade Maria Lundqvist för krigsbarnen. Blåsorna under fötterna är läkta sedan länge.

En av de verkliga höjdpunkterna under krigsbarnsmötet i Skåne var bussutflykten med besök vid Lövestads kyrka, den intressanta fornlämningen Ale Stenar i Kåseberga samt uppehållet vid Hammars backar, den centrala inspelningsplatsen för ”Den bästa av mödrar”, med **Klaus Härö** som regissör.

Vi hade fått militärens tillstånd att köra en bakväg med bussarna, och chefen **Boris Wallin** hade på eget initiativ placerat ut mjölkpallen på dess plats.

Och ”mor Signe” själv var med, **Maria Lundqvist**, och berättade om inspelningarna.

– Det där trädet uppe i backen trodde jag de hade planterat speciellt

för filmen. Men det fanns där, berättade hon, uppflugen på mjölkpallen med ett hundratal krigsbarn ivrigt lyssnande.

Blåsor under fötterna

– Och den där backen, suckade Maria. Jag sprang nedför den elva gånger, i strumplästen, innan Klaus Härö var nöjd. Då hade jag blåsor under fötterna och vägrade springa mer...

I filmen fanns familjen Jönssons skånegård just ovanför backen. Här var det tomt, men längre ner mot havet fanns bunkern där filmens Eero gömde sig.

– Gården ligger någon mil härifrån, och kyrkan där en del interiörbilder togs är Hannas kyrka som vi passerade på vägen hit.

Skånegården i filmen är en välkänd museigård, Gamlegård i Kulturens Östarp, mitt emellan Ystad och Lund.

Interiörerna på skånegården hade byggts upp i Ystad där Maria Lundqvist berättade närmare om sina känslor inför och efter filmen.

– Jag är tacksam att ha fått vara med om den här filmen, med den paletten av känslor, berättade Maria.

– Men jag var inte beredd på livet efter filmen. Jag läste flera böcker för att sätta mig in i ämnet lite bättre, jag fick mängder av brev, även från krigsbarn – tack ska ni ha – och jag känner mig oerhört hedrad av den här plaketten som jag fick, i den sköra originalförpackningen.

Hon hade plaketten med sig och visade upp medaljen, ”Benignitatis humanae Finlandia memor”.

Nu när hon satt sig in i ämnet och fått höra och läsa om våra öden sa hon spontant:

– Jag tycker det är stor skam att inte fler filmer har gjorts om detta trauma!

Hon avslutade med att sjunga en dikt av **Kent Andersson**, Sången om blindhet. Så fick hon en krigsbarnskruka som tack från riksordföranden **Matts Imhagen**.

Jean Cronstedt utnämnde henne till hedersmedlem i Sydsveriges finska krigsbarn, något som hon sade sig värdera högt.

Under bussutflykten visades filmen ”Lupaus” på Frostavallen för dem som inte följde med bussarna, en gripande film om de finska lottorna.

Text och foto: Kai Rosnell

Sången om blindhet Av Kent Andersson (bearbetad version som Maria Lundqvist framförde den i Ystad).

Plötsligt är det tyst, främmande och kallt
Alla samtal dör, och du står ensam mitt i allt
Som om du inte syntes
Som om du fryst till is
Du lever utan någonting att lämna som bevis

Genomskinliga hjärta, genomskinliga jag
Världen fladdrar förbi mig
Som ljuset fladdrar för drag
Blind kan man leva och ensam
Vilsen och vilseledd
Men värre än att inte se är detta, att inte bli sedd

Se mig lite grann, bara en sekund
Livet som jag bär på, är ett koppel utan hund
Jag älskar inte någon
Och ingen älskar mig
Det förefaller oklart om jag lever eller ej

Genomskinliga hjärta genomskinliga jag
Sänd en blick till mig någon
Gör mig lycklig och glad
Blind kan man leva och ensam
Vilsen och vilseledd
Men värre än att inte se är detta, att inte bli sedd

En drömresa från Rovaniemi

Ett färgstarkt inslag på Riksmötet var en buss med 16 krigsbarn från Rovaniemi – chauffören **Sari Marttinen** var dock inte krigsbarn, men dokumenterade den långa resan med sitt kameraöga.

Resan hade påbörjats på tisdagen (15 maj) och varade en hel vecka. Planeringen har varit långvarig och noggrann, för man besökte många ställen där just Rovaniemi-borna hade vistats som krigsbarn.

– För några är detta första resan till Sverige efter krigsbarnstiden, berättar **Sisko Tervaharju**. En drömresa!

Ett halvår kvar...

Terttu Junttila uppskattade särskilt besöket i Västerås där hon vistades på Fridnäs, numera förskola och daghem.

– Jag kände igen huset och rummen, det var som ett sagoslott då. Läkaren hemma i Kittilä hade konstaterat svår tbc, jag fick ett halvår att leva. Då bestämde min far att jag skulle

få resa till Sverige. Där skötte dom om mej under ett helt år så att jag kunde resa hem fullt frisk.

Modern mötte henne i Haparanda, men Terttu kände inte igen henne... Fadern var den kände konstnären **Einari Junttila** som startade museet i Kittilä. Terttu för nu faderns verk vidare, förestår museet och är själv konstnär.

– Nu skriver jag på en krigsbarnsbok byggd på egna minnen.

Nordligast av alla?

Det kanske nordligaste av alla finska krigsbarn är **Tuomo Kumpula** från Ivalo, som kom i en praktfull samedräkt till festmiddagen.

Tuomo Kumpula får hjälp av hustrun Seija med samedräkten.

*Terttu Junttila tackar den svenska vården för sitt liv. Nu arbetar hon på en krigsbarnsbok byggd på egna erfarenheter. En sådan har **Helmi Erving-Odelberg** (t h) redan skrivit, "Hälytys" heter den.*

– Jag vistades i Vårgårda under kriget. Nu träffade jag den lotta som ledsagade mig från Alingsås till Vårgårda den gången, **Birgit Johansson**, 92 år. Vi hittade henne i Borås, berättar Tuomo.

Mirja Lukkarila hittade huset i Borås där hon vistades som krigsbarn. Där bodde nu barnbarn till hennes fosterföräldrar.

– Jag gick runt och kände igen gamla föremål, bl a en oljelampa som jag hade haft på mitt rum.

Direkt efter riksmötet fortsatte Rovaniemi-bussen till bl a Kristianstad och Vetlanda. Den färskaste föreningen Rovaniemen sotalapset r y hade fått ett bidrag på 2 000 Euro (cirka 18 000 kr) från en kulturfond för resan.

Text och foto: Kai Rosnell

De långväga gästerna från Rovaniemi uppskattade speciellt upplevelsen vid Hammars backar. De kände igen sig från filmen.

”Holo Painens” hjältedåd i Oslo lever än i minnet Han berättade ingenting för sina barn

Arkiven innehåller mycket intressant material om krigsbarns verksamheten.

På Riksarkivet i Stockholm fann jag ett gulnat tidningsklipp från Stockholms-Tidningen den 19 april 1940. Det handlade om en rådig insats av ett finskt krigsbarn i Norge när tyskarna ockuperade landet i början av april.

De omkring 130 finska krigsbarnen i Norge fick i all hast lämna landet, ofta under mycket dramatiska omständigheter.

Så här skrev Stockholms-Tidningen:

”Finsk 11-åring räddade sitt norska värdfolk.

Byggde skyddsrum med sandlådor och kommenderade dit familjen innan huset brakade ihop för en fullträff.

Bland de finska evakueringsbarn, som vistats i Norge och nu på nytt måst rymma undan för dödsbringande bomber från luften, återvänder elvaårige Holo Painen från Helsingfors med hjältegloria och bevarad i oförgätligt minne och hågkomst hos den familj i Elverum han gästade.

Det är en av de finska barntransportledarna, dr Nyberg, som uppe på Centrala Finlandshjälpen sitter och berättar om lille Holo Painens bragd, då en medarbetare från St.-T. gör ett besök däruppe.

När tyskarna i förra veckan började rycka fram mot Elverum och befolkningen där rusade från sina hem av fruktan för de när som helst väntade

Sauvo Holopainen (överst) berättade ingenting för sina barn om sina upplevelser i Norge. Det som barnen Martti Holopainen och Riita Nordström fått veta har farmor berättat.

Foto: Kai Rosnell

bombanfallen uppträdde unge Painen som bodde i en familj i utkanten av samhället, med äkta finskt lugn och trygghet. Med erfarenheterna hemma från Helsingfors skyndade sig Holo Painen att samla ihop så mycket tomlådor han kunde komma över. Han fyllde dem med sand, och arbetade tröget och energiskt på att med dessa som splitterskydd täcka över taket på gårdens helt friliggande källare. Han travade upp lådorna också runt alla källargluggar, precis som han sett att det gick till därhemma i Helsingfors.

Till att börja med uppfattade man pysens tilltag mera som ett tidsfördriv på lek, men när man såg hur riktigt och ordentligt arbetet utfördes fick han snart även äldre personer att hjälpa till. ”Nu kan dom få komma”, menade Painen, när det var färdigt.

Och redan på morgonen gick luflarmet och de tyska bomberna regnade över Elverum. Då hade redan Holo Painen föst ner gamla mormor och alla de andra i gården i källaren. Han hade inte gjort det förgäves, ty när man tittade upp ur gömslet, sedan dundret och brakets stillnat av, var hela bostadshuset lagt i spillror. Fullträffen hade gått ner bara ett tiotal meter från källaren, men sandlådorna hade stoppat för krevadens splitter.

Under all panik och upphetsning, som rådde i Elverum, flög den lille finske evakueringspojken bragd från mun till mun bland de flyktande människorna. Och när han samma dag

forts på nästa sida —>

Rubriken från Stockholms-Tidningen den 19 april 1940.

Nya böcker

Matti Hööks intervjuer visar på skillnaderna

Matti Höök är expert på skogsfinnarna i Sverige. Han har tidigare skrivit boken *"Paavo Halttunen och hans söner"* 2004 om skogsfinnar både i Sverige och i Amerika.

Nu har han tagit sig an krigsbarnen i *"Jotta edes lapset säilytysivät"* ("Att åtminstone barnen skulle överleva").

Han berättar om sin egen krigsbarnstid, främst i form av brevväxlingen mellan hans mor och fostermodern i Sverige. Det är ett intressant grepp som fungerar: man får en bra uppfattning om hur Matti hade det.

Han berättar om sin bästa kompis **Tommy** och hans öde. Men ingenting om brodern **Mikko** mer än att han blev brandman...

Boken är ingen antologi men här finns texter om ytterligare cirka 25 krigsbarn, i form av Matti Hööks egna intervjuer med dem.

Matti Höök: *Jotta edes lapset säilytysivät*. 180 sid. Pilot-kustannus 2007.

Här finns kritik mot alltför negativa krigsbarnsskildringar, och Höök drar slutsatsen att de flesta var nöjda med sin krigsbarnstillvaro, men att det finns många undantag, framför allt bland dem som blev kvar i Sverige.

Han håller med mig att barnhemmen som tog emot finska barn i Sverige och deras agerande borde granskas ordentligt. Han t o m efterlyser en "sanningskommission".

Matematik är dock inte hans starka sida: han påstår att hans resa till Sverige "tog över en månad", men jag får det till bara lite över en vecka.

Boken kunde gott ha fått ytterligare några sidor så att fotona hade hamnat på rätt ställen.

Kai Rosnell

Minns du, vapenbroder?

"Muistatko aseveli?" ("Minns du, vapenbroder?") är en krigsdagbok just utgiven på finska av **Juha Hankkila**, Knivsta.

Juha var krigsbarn i Danmark och fick för något år sedan sin fars gamla dagböcker. Det visade sig vara en märklig och intressant läsning som Juha sammanställt. *K.R.*

"Holo Painen" ...

forts från föreg sida

själv fick bryta upp för att följa med ett evakueringsståg hade han rätt att vara medveten om sin finska bombfarenhet och finska rådighet, tyckte dr Nyberg. Man talade mycket om den på flyktingtåget."

En intervju?

Det skulle väl bli ett intressant reportage att intervjua denne Holo Painen, tänkte jag och började leta efter hans namn på transportlistorna.

Naturligtvis hette han inte Holo Painen, det är bara ännu ett exempel på hur slarviga svenska journalister är med framför allt finska namn. Men jag hittade inte namnet förrän jag besökte norska Riksarkivet i Oslo i höstas. Där fann jag de transportlistor som jag förgäves letat efter både i Stockholm och Helsingfors.

Det visade sig att han hette Sauvo Ilppo Holopainen, född 1928, från Helsingfors. Han hade kommit med den enda tågtransport till Norge som organiserades av Nordiska Hjälp-

centralen, med ankomst i Oslo 4 mars 1940. (Fler tågtransporter var planerade men inhiberades när kriget tog slut.)

Sauvo Holopainen vistades hos familjen Karl Nord i Elverum utanför Oslo ungefär sex veckor.

Men det blev ingen intervju. Vi får inte läsa hans egen version av händelserna i Norge i april 1940.

Han dog nämligen redan 1966.

Hade han familj?

Där kunde denna artikel vara slut.

Så kom en tanke: Född 1928, han var alltså 38 år vid sin död. Han kan mycket väl ha hunnit bilda familj. Hans barn kanske kan berätta mer?

Mycket riktigt – han gifte sig redan 1948, vid 20 års ålder, och han fick fem barn. Fyra av dem är i livet.

– Vi har hört om pappas bragd i Norge, säger äldsta dottern **Riitta Nordström**, Esbo. Men han berättade aldrig någonting själv om sina upplevelser där. Det är farmor som har berättat det vi vet.

Riitta, född 1951 och alltså 56 år i år, bekräftar att historien handlar om

hennes far. Hon verkar något smickrad över att pappas hjältedåd fortfarande lever i minnet och nu återupplivas i denna tidning. Det enda minne hon har av pappas Norge-tid är en liten miniatyrkåsa av trä.

– Pappa jobbade som offsettryckare på ett boktryckeri. Han gick bort alldeles för tidigt, det var en blodpropp i hjärnan, jag var bara 15 år då.

Lärde i scouterna

Riitta och brodern **Martti Holopainen**, 52 år, tittar på några gamla bilder av pappa. Ett foto visar honom i scoutdräkt.

– Han hade varit med i scouterna redan före kriget. Det var väl där han lärde sig bygga bombskydd, funderar Martti.

Så vitt barnen vet hade Sauvo Holopainen aldrig någon kontakt med sin norska värdfamilj efter vistelsen där. Han var enda barnet så det finns inga syskon heller som kan berätta mer. Även Sauvos efterlämnade hustru är död sedan många år.

Kai Rosnell

Finnkampen och Svinalängorna

Under åren 1945–1980 invandrade cirka 500 000 finländare till Sverige. Under samma period återvände cirka 275 000 till Finland. Denna migration är den största i Sveriges och Finlands gemensamma historia.

Den 6 april 2001 hade jag nöjet att närvara när **Jari Kuosmanen** dispute-rade på sin avhandling ”*Finnkampen. En studie av finska mäns liv och sociala karriärer i Sverige*” (ISBN 91-7844-328-8) vid institutionen för socialt arbete i Göteborg. De flesta av dessa män hade kommit till Sverige under miljonprogrammets tid på 1960-talet.

”Arbetade och söp”

Kuosmanen hade i sin undersökning funnit att många av dessa män hade marginaliserats under sin vistelse i Sverige. Orsakerna var en dålig utbildningsbakgrund och stel och traditionell manlighet. Detta medförde att männen arbetade hårt, söp och prioriterade det manliga umgänget, vilket i sin tur bidrog till starka spänningar i familjelivet och att äktenskapen och familjebanden ofta upplöstes.

Susanna Alakoski har i sin roman *Svinalängorna* (ISBN 91-0-011033-7) gett en litterär gestaltning av det som Kuosmanen förmedlar med en vetenskapsmans mera distanserade uttrycksmedel.

Börjar idylliskt

Huvudpersonen i *Svinalängorna*, sjuåriga Leena, anländer med sin familj till Fridhem, ett nybyggt miljonprogramsområde i Ystad. Familjen består i övrigt av far, mor, lillebror och storebror.

Det hela börjar som en lovande idyll. För familjen framstår miljön som höjden av lyx: tre rum, badrum, balkong och parkett. Fridhem kommer snart att bebos av nykomlingar av svenskar, finnar och andra nationaliteter. Men livet där ses inte med blida ögon av stambefolkningen runtomkring, och området kommer av Medelvensson att kallas för *Svinalängorna*.

Familjeidyllen i Leenas familj övergår snart i kaos. Båda föräldrarna dras in i ett periodiskt suparbeteende som emellanåt avbryts av nyktra perio-

der då föräldrarna försöker lappa ihop sönderslagna inventarier och brustna relationer.

En av föräldrarnas närmaste suparkompisar är krigsbarnet Veikko och dennes finska hustru. Veikko är en skicklig plåtslagare som far omkring med sin flakmoppe och utövar sitt yrke även i onyktert tillstånd. Körkortet har han förlorat för länge sedan.

Vinnande strategi

I familjekaoset framstår de båda bröderna som förlorare. Leenas lillebror sängväter och storebror dras till de tuffa killarnas gäng och missköter skolplikten. Leena däremot, som ett äkta maskrosbarn, väljer en vinnande strategi.

På fritiden tyr hon sig till sina tjejkompisar och får uppskattning och värme genom att vårda sina husdjur och sin värnlösa lillebror. I skolan gör hon sig duktig både i teoretiska ämnen och i idrott. I skolans fester och avslutningar visar man upp hennes förmåga att framträda på scen.

Svart humor

Men mitt i framgångarna på skolans scen kan hon känna en stor sorg, när hon tänker på att hennes föräldrar sover därhemma sin rusiga sömn och inte deltar i hennes framgångar.

Svinalängorna skulle kunna uppfattas som en eländeskatalog om inte Alakoskis komiska dialoger och svarta humor lättade upp sidorna. Det finns också försonande drag i föräldrarnas nyktra perioder, då de, jagade av sina dåliga samveten, visar att de älskar sina barn och vill dem väl.

De stora folkomflyttningarna i form av krigsbarn under krigstiden och därefter arbetskraftsinvandring under efterkrigstiden till Sverige har krävt stora enskilda personliga offer. Om detta vittnar Jari Kuosmanens avhandling och Susanna Alakoskis bok.

När får vi en sammanfattande undersökning om vad Finland har förlorat ekonomiskt och kulturellt av denna åderlätning?

De individuella och mänskliga förlusterna kan bara varje krigsbarn ensam vittna om.

Pentti Käppi

Pertti Mustonen har också läst boken

Jag har just slukat Susanna Alakoskis ”*Svinalängorna*”. Till min stora glädje minns Susanna också Finlands krigsbarn i sin roman, och på ett friskt och realistiskt sätt. Hon är kanske den enda som vågat skriva så här om det ömtåliga temat som man helst ville glömma bort:

”... Helmi och mamma fortsatte att prata om kriget. Helmi lutade sig fram och såg mamma länge i ögonen. *Tågen var det värsta av allt sa hon....*Ja tack och lov för att vi slapp sa mamma, fast min lillasyster hade säkert uppfyllt *kriterierna*. ... I Veikkos familj åkte fyra av barnen med Sverigetåget sa Helmi....Veikkos mamma försökte skicka iväg alla barnen, men tvillingarna kom inte iväg. Det vanligaste var ju *att mammorna satte ungarna på tåget, sedan sa de att de skulle gå och handla*, men Veikkos mamma har berättat att hon inte klarade av att lämna dem utan att säga hej då.”

Den nästan en sida långa beskrivningen slutar så här:

”... Det sas att de finska barnen hade sisu och var tappra eftersom de inte grät, men det borde man *ändå väl fattat, att de var i chocktillstånd...* tänk dig själv att ha en namnskyld om halsen och sitta ensam... alla var förstås lika rädda... Tågen var flera kilometer långa sa Helmi sedan, *rena rama skräcktågen.*”

Kursiveringarna är mina.

Här slår Susanna sönder många ännu levande myter. Att det fanns speciella ”kriterier” för att bli godkänd som krigsbarn. Att det inte var klart för barnen att de skulle skickas i väg ensamma till det ”okända” på ”kilometerlånga” tåg. Att mödrarna inte kunde säga adjö till dem, utan bara ”gick och handla” och tågen startade med den försåtliga lögnen som sista minne av ens mor.

Och framför allt att man ivrigt har velat bygga upp den eviga myten om finnarnas ”sisu”, och ingen kunde föreställa sig vad som riktigt hände med småbarn i häftigt ”chocktillstånd”! Att de barmhärtiga och välmenande människornas barnförflyttningståg kändes som skräcktåg för barnen. Nu har Susanna sagt det klart.

Pertti Mustonen, Buenos Aires

Vanhanen har bra minne, god balans

Det är mycket intressant att läsa **Arto Vanhanens** berättelse i ”Sov gott – suukot...”, antologin som Kymmenedalens krigsbarn gav ut förra året. De 38 andra berättelserna är intressanta också, på sitt sätt, men de flesta är skrivna utifrån en given mall, alla har samma disposition.

Arto Vanhanen har fått/tagit sig friheten att väva in hela krigsbarnsverksamheten i sin framställning.

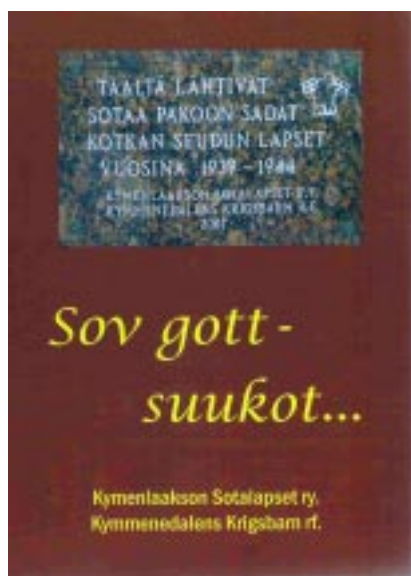
Han gör det mycket balanserat. En intressant slutsats som han drar är att ”de barn som blev kvar för gott i Sverige skiljer sig kanske mentalt från oss som återvände till Finland”.

Det är första gången jag ser ett sådant ”erkännande” i tryck.

Boken har fått sin titel eftersom den förekommer i tre berättelser, där barnet har uppfattat god-natt-önskningen ”sov gott” som ”suukot”, d v s ”kyssar”.

Jag förvånas över att Arto Vanhanen minns sina resor och sina vistelser i Sverige så detaljerat. Han måste ha varit en mycket observant ung man, åtta år gammal. Han har naturligtvis läst en hel del krigsbarnslitteratur också.

Boken innehåller en berättelse av ett krigsbarn som hamnade i Norge en

Sov gott – suukot... Antologi utgiven av Kymmenedalens Krigsbarn rf. 184 sidor. 2006.

månad under vinterkriget, skriven av **Leif Häggblom**. Berättelser från Norge är mycket sällsynta, men så var det bara omkring 130 finska barn som vistades där som krigsbarn.

Hans berättelse är enbart positiv: vistelsen resulterade i livslånga vänskapsband. Det var väl så det var tänkt

– för alla krigsbarn.

I en enda berättelse finner jag någon form av kritik, inte mot fosterföräldrarna eller deras behandling av barnen, utan mot myndigheterna i Finland.

Så här skriver **Laila Lumme** (sid 94):

”Jag förundrar mig fortfarande att man inte kunde hantera problemen med barnen bättre i Finland.”

”Jag hoppas verkligen att beslutsfattarna skulle upptäcka hur stor rikedom det skulle vara att behålla vårt land tvåspråkigt. Vi krigsbarn fick tvåspråkigheten till skänks, men den har man inte kunnat dra nytta av, och nu talar man bara om ”tvångssvenskan”, och man ser inte den kortaste vägen till ett nordiskt samarbete.”

Det är första gången jag ser denna kritik mot myndigheterna i tryck. Ändå är den giltig för kanske uppåt 90 procent av de hemvändande krigsbarnen. Onödigt många förlorade den svenska de fått gratis, liksom de allra flesta som blev kvar i Sverige förlorade sitt finska språk.

Kai Rosnell

”Det var gott att vara i Danmark”

Hågkomster i bokform från krigsbarnstiden i Danmark är sällsynta. Därför är **Tuula Hirvonens** just utkomna *Finnepigen* ett välkommet och värdefullt tillskott.

Det är en liten söt bok skriven med humor och värme, men utan att gå på djupet om de svåra frågorna.

Tuula Hirvonen (bilden) berättar ur barnets perspektiv. Det är förbluffande hur många minnen hon har av resan till Danmark och tiden där – hon var bara tre och ett halvt år när hon skickades iväg.

Hon avlivar myten om att alla barn som skickades till Danmark redan hade ett fosterhem som väntade på dem – alla i hennes grupp samlades på ett ställe där hugade fosterföräldrar fick komma och välja.

Hon berättar hur hon skrämde en läkare med en saftig svordom, hur hon inför de fina middagsgästerna sa till sin fostermor som vält sitt vinglas:

”Fy skäms, Mor. Ut i stallet med dig!”

Och hur hon tog fram en extra stol till den överviktiga kvinna som hjälpte till med julförberedelserna: ”Fru Hansen ska ha två stolar att sitta på!”

Allt är inte egna minnen, fosterföräldrarna har naturligtvis senare berättat om hennes bravader.

Annat har författaren kanske läst sig till. Annars kan man inte skriva om Fredrik VII:s ”morganatiska” äktenskap med en balettflicka. Ordet är som hämtat från en uppslagsbok och innebär att en furste eller adelsman gift sig under sitt stånd.

Tuula Hirvonen bor sedan flera år i Bollnäs dit hon kom från Finland för att hjälpa till att passa barnbarn.

– Jag ser med vemod tillbaka på tiden i Danmark, men utan bitterhet, säger hon i en färsk radiointervju. Det var gott att vara där.

Kai Rosnell

Tuula Hirvonen: *Finnepigen*. 130 sidor. Sahlgrens förlag. 2007.

Mer om medaljerna

Så här ser de två medaljerna ut, Jussi Vikainens till vänster, Gerda Qvists till höger, i något större format.

Diplomet till höger finns på Riksarkivet. Just detta exemplar blev aldrig överlämnat till prinsessan Sibylla, kanske tyckte man att texten blev för kompakt; man kanske nöjde sig med "H.K.H. Prinsessan Sibylla" i slutversionen.

Den märkliga medaljen till krigsbarns fosterföräldrar, som vi beskrev i förra numret, har fått en "förklaring".

Bildkonstnären **Jussi Vikainen** (1907-1992) har formgivit den. Beställare var Numismatiska föreningen i Åbo. Beställningen gjordes 1946 vilket visar att diplommet och medaljen inte tillkom samtidigt.

Medaljen gavs enligt uppgift också till fosterföräldrar i Danmark.

Det finns en inskription på sidan av medaljen: "Bär fram ett tack till Nordens varma hem från Finlands

mödrar som välsigna dem".

Medaljen präglades i brons i 1 000 exemplar, i silver i 18. Medaljen tillverkades år 1947.

Denna medalj är alltså exklusiv i jämförelse med finska statens "Benignitatis humanae Finlandia memor" som präglades i tiotusentals exemplar och överlämnades till fosterföräldrarna åren 1946-47. Formgivare var konstnär **Gerda Qvist**, Helsingfors (1883-1957).

Tack till **Rauni Janser** och **Outi Järvinen** som förmedlat uppgifterna.

Kai Rosnell

Hennes Kungliga Höghet Prinsessan Sibylla

HAR FÖRLÄNATS MEDALJEN
BENIGNITATIS HUMANAE
FINLANDIA MEMOR

SÄSON BEVIS PÅ ERKÄNSLA
FÖR UPPOFFRANDE ARBETE
FÖR DE NÖDLIDANDE I FIN-
LAND ÅREN 1941-1946

HELSINGFORS SEPTEMBER 1946

REPUBLICAN PRINCESS

J. K. Rosnell

Outi Järvinen

Jouko avtackades

Gävle-Dala krigsbarnsförening gästade Stråtjärä bygdegård för sin vår-fest 6 maj med ett femtiotal deltagare.

Bland dem fanns både barn och barnbarn till krigsbarn, så än finns det hopp...

Jouko Rajaniemi avgick från sin ordförandepost vid årsmötet tidigare i

år och avtackades nu officiellt med blommor som **Paavo** och **Kaija Asikainen** överlämnade (bilden).

Paavo Pasanen spelade dragspel och hans fru **Mai** sjöng vackert för oss.

Hälsingegruppen med **Arja Rohlin**, **Christer Faberstedt** och **Olli Wäger** i spetsen arrangerade.

Kai Rosnell

Göteborgare njöt av att vara i Helsingfors

Den 15 april "kryssade" tolv av medlemmarna i Göteborg till Helsingfors med Viking Line.

Framkomna skingrades vår skara i olika konstellationer. Några hade bestämt möte med vänner, en del av oss träffade syskon och släktingar, medan en del bara njöt av att befinna sig i Helsingfors.

Dagen förflöt alldeles för snabbt och det var snart dags att åter gå ombord på färjan där våra bord, vid buffén, var dekorerade med både den finska och svenska flaggan. Det hade vår reseledare **Eero Ahlbäck** ombesörjt.

En mycket lyckad utflykt.

Kielo Bengtsson

På gång i lokalföreningarna

RFK-info

Gävle-Dala

Hoforsgruppen träffas sista onsdagen varje månad. Nya och gamla deltagare är välkomna. Ring Jouko tfn 0290-249 17 för besked om lokal.

Gästrikegruppen träffas den andra tisdagen i varje månad kl. 13 i Gävle på Studieförbundet, Norra Köpman-gatan 12 A. Mötesdagarna i höst blir 11 sept, 9 okt, 13 nov och 11 dec. Har du frågor, ring Eva Andersson 026-195417. Gamla och nya medlemmar välkomna!

Hälsingegruppen fortsätter träffas varannan tisdag, jämna veckor, kl 13 på Studieförbundets lokal, Björkhamregatan 32, Bollnäs. Kontaktperson är Arja Rohlin, 0278-40407.

Göteborg

Nästa medlemsmöte onsdag 22 aug. kl 15, Brf Alberts lokal, Östra Skansgatan 8, Göteborg.

Mellansverige

Besök på Arbetets museum, Norrköping, söndag 22 juli. Samling kl 10.

Ostkusten

Höstprogrammet inte klart..

Sydsverige

Höstmöte i oktober, 16-årsjubileum i höst. Datum bestäms senare.

Stockholm

Sommarträffar, samling vid Blå Porten, Djurgården, kl 11.30 tisdagarna 12 och 26 juni, 10 och 24 juli samt 7 och 21 augusti.

Utflykt 1 juli till Gällnö. Kontakta Marja Kinos, tel 08-6267847.

Medlemsmöten i regel första tisdagen i månaden på Kristinehov, Kristinehovsg. 2 kl 14, med början 4 sept. Anmäl tre dagar före till Hillevi Näström, tel 08-58017823, Soili Andersson, tel 08-822242, eller Anneli Lithovius, tel 08-6554393.

Riksmötet 2008 kommer att arrangeras av Gävle-Dala lokalförening. Datum är inte bestämt ännu.

Finland arrangerar inga "krigsbarnsdagar" i år. Men nästa år ska det bli i Tammerfors. Preliminärt sista helgen i augusti eller första helgen i september 2008.

Finneborn i Danmark håller sitt årsmöte 9-10 juni 2007 på kurscenter Liselund i Slagelse (Själland).

Hemsidor

Riksförbundets hemsida har adressen www.krigsbarn.se – där finns även länkar till andra webbplatser.

Centralförbundet i Finland har en hemsida med adressen www.sotalapset.fi som är väl värd att besöka, bl a med engagerad debatt.

RFK-styrelsen 2007

Efter årsmötet i Höör och det konstituerande styrelsemötet därefter ser RFK-styrelsen ut så här:

Ordförande:

Matts Imhagen, Lundmansgatan 11 B, 761 45 Norrtälje. Tel 0176-12029, 0708-176120.

E-post: matts_imhagen@hotmail.com

Ordinarie ledamöter:

Pirkko Ahlin, vice ordf., John Ericssonsg. 55, 652 19 Karlstad. Tel 054-158638, 070-2096985. E-post: pirkko.ahlin@telia.com

Jean Cronstedt, Bryggaregatan 11 C, 231 66 Trelleborg. Tel 0410-40530, 0706-363805.

Doris Emanuelsson, resesekr., Mjölnerbacken 15, 4 tr, 174 48 Sundbyberg. Tel 08-7333187, 070-4065991. E-post: gui.sture@bredband.net

Riitta Grundel Koskinen, Bågskytteg. 3 F, 431 45 Mölndal. Tel 031-278750, 0702-650994. E-post: riitta.koskinen@telia.com

Maija-Liisa Hedgren, Nygatan 37,

831 94 Örnköldsvik. Tel 0660-372131.

E-post: majaliisa1@spray.se

Leila Ulvemo, Illervägen 9, 572 40 Oskarshamn. Tel 0491-77403, 0705-298633.

E-post: leila@ulvemo.com

Pentti Warberg, Tvärvägen 4, 811 35 Sandviken.. Tel 026-258111, 070-6624236.

E-post: pentti.warberg@spray.se

Ersättare:

Sven-Olof Larsson, Krongatan 15 C, 632 28 Eskilstuna. Tel 016-148902. E-post: s-olarsson@telia.com

Edvard Löfström, Rågkornsg. 162, 431 40 Mölndal. Tel 031-874932. E-post: lofstrom.mdl@telia.com

Hilkka Mälarstedt, Upplandsg. 64, 113 28 Stockholm. Tel 08-305509.

Ritva Nordin, Rosendalsg. 5, 818 72 Forsbacka. Tel 026-614109.

Senja Rolandsson, Bergsliden 56, 521 32 Falköping. Tel 0515-15183.

Tapani Rossi, Frejgatan 3 D, 243 34 Höör. Tel 0413-24236. E-post: tapani@rossi.se

Jan-Erik Källman, Kålgårdsg. 10, 510 91 Krisdala. Tel 0491-70501.

Adjungerade:

Rauli Ahonen, kassör, Albert Engströmög. 164, 603 78 Norrköping. Tel 011-171777.

E-post: ahonen@wnet.se

Kai Rosnell, sekr, chefred Medlems-Nytt, Kölängsv. 10, 741 42 Knivsta. Tel 018-380009, 070-7575480. E-post: kai.rosnell@comhem.se

Revisorer:

Erik Netz, Hammarbacksvägen. 28 A, 724 67 Västerås. Tel 021-126811.

Evans Olsson, Näckrosstigen 7, 806 49 Gävle. Tel 026-167678, 070-5325845.

E-post: evans.olsson@telia.com

Börje Dahl, ersättare, Pilgrimsg. 7 B, 271 36 Ystad. Tel 0411-72969..

Avs: RFK
c/o Kai Rosnell
Kölångsvägen 10
741 42 Knivsta

B-POST

Krigsbarnen hyllade stupad hjälte

För Tapani Rossi (t v) slöts en cirkel. För snart 65 år sedan kastade han en blomma i graven. Nu eskorterade han den stupade soldatens "bror", krigsbarnet Taisto (t h) som adopterades och kom i Nils Gunnar Hanssons ställe som son i familjen.

För nästan 65 år sedan begravdes översergeant **Nils Gunnar Hansson** på Nya kyrkogården i Lövestad. Han hade fallit offer för en rysk prickskytt i Jandebo vid Svir-fronten, där han stred som finlandsfrivillig.

18 maj hedrades hans minne vid en ceremoni vid graven. **Antero Valkama** och **Brita Stenius Aarniala** lade en krans av granris vid gravstenen som ett postumt tack från de finska krigsbarnen. Antero deklamerade också Jarl Hemmers Soldatpsalm.

Vid gravsättningen den 26 juni 1942 deltog några finska krigsbarn som vistades i Lövestad, bland dem **Tapani Rossi**, som tagit initiativet till denna ceremoni. Då begrep han inte varför han skulle kasta en blomma i graven.

Ett krigsbarn som den gången framförde krigsbarnens tack var **Erkki Määttänen**, då 11 år. Det var meningen

att han skulle delta även denna gång, han såg fram mot det trots sin svåra sjukdom. Men han avled ett par veckor tidigare.

Ceremonin var en hyllning inte bara till den stupade Gunnar Hansson utan till alla de 121 svenska frivilliga som offrade sitt liv för Finland. Antero Valkama (t h) och finlandsfrivilligveteranen Lennart Hansson (t v) i samtal.

En som var med och hedrade Gunnar Hansson var **Taisto Hansson**. Han föddes 22 juni 1942, en knapp månad efter Gunnars död. Han kom som krigsbarn till Sverige 1944 och adopterades av Gunnar Hanssons föräldrar, kom alltså som barn i huset i den stupade sonens ställe.

– Jag är tacksam att jag fick komma hit då – jag fick det jättebra – och jag är tacksam att få vara med i dag, sa han.

Gunnar Hanssons systerson **Lars Ove Jönsson**, Kalmar, representerade de närmaste anhöriga.

– Han hade tre syskon, nu är min mor ensam kvar av dem .

En annan finlandsfrivillig, **Lennart Hansson** från Staffanstorp (inte släkt), hade också kommit för att hedra den stupades minne, liksom ett par hundra finska krigsbarn.

De hotande regnmolnen hade skingrats lagom till ceremonin och solen bröt fram.

Text och foto: Kai Rosnell